

אין שום טעם להתירו עכ"ל. והרי להדיא דמגע גוי ביין דידן אינו משום חשש בנותיהן. וניחא להו בזה שהרא"ש לא הקשה אלא בגוונא שהישראל מעורב עם הגוי בשמיה דשפיר יש לגזור משום בנותיהן. ואני תמה בענייני אמאי לא שמו לבם ללשונו המפורש של הרא"ש שם בפ"ד שכתב אבל סתם יינם שאסרו בהנאה משום בנותיהן, והיינו דאיידי בתוספת איסור הנאה שיש בסתם יינם על שאר דברים שנאסרו משום בנותיהן. ועל זה סובב והולך כל הנידון ברא"ש אם להמיר בזמנינו בהנאה כדעת רש"י בשם הגאונים או לא. לזה מסיק דמגע גוי ביין דידן אפשר להתיר כיון שלא אסרו בהנאה אלא בזמנא דאסרו סתם יינם נאסר משום בנותיהן ואין בזה קולא בזה"ל. ואם כן הוא כמפורש דרך איסור הנאה דמגע גוי אינו משום בנותיהם אלא מחשש ניסוך אבל איסור שתייתו שפיר הוא משום בנותיהן, אבע"א מפני שסנפו גזירת מגע לעיקר איסור סתם יינם כמבואר בפיה"א ב' אות ו' או מטעם אחר. ונמצא דקושית הרא"ש נכונה אין התירו מגע גוי ביין מבואל בשמיה דאיסור

שתייתו עכ"פ נאסר משום בנותיהן. ועיין בפרישה סק"ג שכתב על דברי הרא"ש אלה בענין ח"ל אבל מגע גוי ודאי מתחלה לא אסרוהו בהנאה גם לא בשמיה משום חתנות אלא משום גזירת ניסוך, וכיון שאין ניסוך בזמנינו דדין הוא להקל בו ע"כ. ותמיהני איך יפרנס לשון הרא"ש, ועוד לדבריו ישמרי אף בשמיה וטע"ג. [הערות מהר"ט: אם מנל לשון הרא"ש אין לענ"ד הכרח גמור לכל הנאמר כאן דקושטא קאמר דסתם יינם אסרו בהנאה משום בנותיהם, ומגען אף בשמיה אינו אסור אלא משום חשש ניסוך, וזו דעת כל הגאונים הנ"ל, ואיזה"ל דראוי להתירו בזה"ל אף בשמיה לפי". אך כיון דפתח הרא"ש בהיתר יין בזה"ל לא משום דלא גזרו על שאין מנסכים אלא משום דדמו לתינוק ב"י ובה בשמיה אסור, לכן אין לנו למעשה להתיר בשמיה דסברת שלא גזרו לא ברורה כ"כ, ואולי גזרו על כולם רק משום דדמו לתינוק יש לזרף ולהחיר בהנאה, אבל במבואל דודאי לא גזרו פשיטא דיש להתיר אף בשמיה, ואין רמו ברא"ש דאיסור שמיה במגען הוא משום בנותיהן אשר ד"ו רחוק בסברא, ואין לו הכרח בש"ס].

מאיר הורוויץ

מילואים לפיה"א י'

בענין הוורמוט ויין ויין שיש בו סוכר

ציה וגם לא חיישין שיבשל אדם כל יינו כדי לשמותו עם הגוי וכו' אבל להטיל מעט שאור או דבש כל אדם יעשו כן להפקיע עצמם מאיסור יין נסך ונמצאו שותים תמיד עם הגויים עכ"ל וא"כ ה"ה בורמוט אף שנשתנה טעמו אבל רגילים בו הרבה, ולא דמי ליינומלין דשאי התם דאין רגילין בו, גם אינו ראוי לשמיה כי אם מעט דרך תענוג והוי כמילתא דלא שכיחא דלא גזרו ציה עכ"ד ה"ה"ס.

ובעניינות דבריו ז"ע, חדא לא מצינו טעם זה דהוא מילתא דלא שכיחא ושתייתו לתענוג אלא לענין מבואל כמבואר בפיה"א ז', ולא ציינות שנשתנה, ובפשוטו משמע דהיו שכיחים לשמיה כמו הקונדיטון, שהוא יינומלין דגמרתינו כמפורש ברמב"ן דף ל' והביאורו בזה"ל והר"ן (דף י'. ברי"ק). ועוד דמש"כ הב"י דכל אדם יעשו כן להפקיע עצמן מדיון יין נסך, ברור כי אין זה סיבת האיסור אלא ראיה דלא מסתברא ששנו מועט כזה יהיה בו כדי להתיר. אבל בדבר שחז"ל לא גזרו בו כי הוא שנו גמור ולא היה בכלל סתם יינות, הגם שנהיה זה דבר שכיח וקל לעשותו אין משתנה הדיון בכך. ועיקר דברי הרא"ש בזה לקוחים מהרמב"ן שדחה להרמב"ם בזה"ל "שאם משום גזירת בנותיהן כל שלא נשתנה טעמו וריחו לגמרי בכלל יין הוא ואסור." וגם אם היה כוונת הרא"ש בהבנת ה"ה"ס, ונימא לפ"ז דגם שריותא דיינומלין משום מילתא דלא שכיחא, הרי כל שאר הראשונים ס"ל בהדיא דמטעם שנו הותר.

האם צריך גם שנשתנה שם היין

ג. ועוד כתב ה"ה"ס לערער דלאו נשתנה טעמו לחוד תליא אלא גם בנשתנה שמו כגון יינומלין וקונדיטון ומוכח כן מתשו' הרשב"א ח"ד סי' קמ"ט שכתב שם דאם עירבו בתוכו דבש עד שנשתנה שמו אין בו משום נסך, ולא תלה היתרו בנשתנה טעמו שזה אפשר ע"י מעט דבש, וע"כ דלא מהני בנשתנה טעמו לחוד אלא

בגדר מר המשנה טעם היין

א. גדולי קדמוני האחרונים נחלקו בדבר הוורמוט ויין [VERMOUT] שהוא יין שנחתו לתוכו לענה שחוקה הנותן בו טעם מר מאד, אם לדמותו ליינומלין שנחתו לתוכו פלפלין או לא. והנה בשו"ת חוות יאיר סי' קי"ד מחדש דהמר שהתירו ע"י פלפלין, אין ר"ל שנשתנה טעמו ע"י מריחתו מאד דא"כ כל יין מר הוא מר לפנינו ונימא היינו שנשתנה טעמו ונחיר כל יין מר כל שהוא, אלא צריך דוקא שישתנה טעם היין שבו שלא יהא בו הרגשת יין כלל עכ"ד.

ולא ידענו האם כוונתו להוכיח מיינות המרים בתולדה דלא מצינו שהתירוס, אין זה דמיון דאכן שני מצרייתו בעינין חזו דמתירו ליינומלין כמבואר בחיד' הרמב"ן בדף ל'. ואין זה ענין ליין המר בתולדה. ואם רצונו להוכיח דיון בתערובת דברים מרים לא כגי במר כלשהו, הרי לא הקילו המתירים בנשתנה פחות מיינומלין. ובשו"ת שבות יעקב ח"א סי' ס"ג כתב עליו דהוא חומר א' בלי טעם נגד משמעות הפוסקים הראשונים דא"כ מאי אריא דבש ופלפלין, אפי' מים נמי וכמ"ש הטור אה"ז יין מוזג אפי' נתן בו מים הרבה כל זמן שיש בו טעם יין יש בו משום יין נסך. אלא ודאי דמים שאני שאינן מפגיגים הטעם [בזה השיעור עד שיוקלש וילך טעם היין עצמו], משא"כ בדבש וכה"ג שמפיגין ומשנים הטעם ודאי כל שנשתנה הטעם כגי ע"כ.

במש"כ הב"י דכל אדם יתן מעט שאור ודבש להפקיע היין מנסך ב. ודנה בשו"ת נחמד נדק סי' ע"ד כתב להתיר בורמוט ויין לפימש"כ הב"י סי' קכ"ג לפרש דחית הרא"ש סי' י"ג להוראת הרמב"ם בשם הגאונים דאין לסמוך עליו שעיקר הגזירה משום בנותיהם ח"ל כלומר וא"כ אע"פ שנתן בו שאור ודבש איכא למיגזר משום בנותיהם ויין מבואל שאני דמשום דלא שכיח לא גזרו

אלא לראיה דיש ממש בשנוי זה ובסתם כבר נשתנה שמו, או שאי"ל כלל לכך וללא כרשנ"א שהוא יחיד. וגם מפורש בדרכ"מ סק"ד דיין שנשתנה טעמו משום שכן או שאר משקים שנתנו בתוכו שרי, דמאי שנא מפלפלין או דבש דשרי על ידי שנשתנה טעמו. וממילא גם בזה יפה כתב השנוי"י שם דאי"ל שנוי שם כמבואר למעין בטור. [אך מה שהביא מח"ה הקצר נחישב בדברי הנמחם לדק]. וגם האורח מישור בסק"ג השיג בדומה לכך על ה"ל דבטור וב"י ושו"ע אין משמעות לכך. וע"ש עוד באורח מישור ראה גדולה מהירושלמי לפי פירוש הרוקח והערוך להמר הוא פיסחיתוין ששורין בו שרשין מרין כמו לענה, ואין בו משום יין נסך.

ובש"ב עוד החו"י בסוף התשובה דהורמוט גרע מחומץ שכתבו הראשונים שאין לנו בקיאים להחירו במגע גוי, כש"כ להסביר סברות דאין בני אדם שותים היין במריירות כזה, נפלאותי מאד הרי גדול השנוי מפורש ברשנ"א דהוא עד שינא מכלל סתם יינם ובדואי גם הרמב"ן מסכים דכה"ג נשתנה הרבה ומה אי בקיאות שייך בזה, וגם בלא זה הא בשו"ע סע' ו' וסע' ח' פסק כדעת ר"ת דאין לנו בקיאים בבוסר ובחומץ כל עוד שאינו מצבע, ואילו בסע' ד' פסק שריותא דיינמלין בלי שום הגבלה וגם רמ"א לא הגיה וא"כ בדואי ללמד ינא.

הברעת האחרונים להקל

ה. **ולדינא** ע' גם בדרכ"מ ס"ק כ"א שהביא מעוד ד' פוסקים שהשיגו על ה"ל וביניהם כנה"ג, הפנים מאירות והחיד"א. והחמ"ס שהסכים בהגהותיו ליו"ד מ"ת לחו"י הוא כפי הנראה יחידאה. ולא הוסיף טעם חדש רק כתב בדברי החו"י נכונים, אבל גם איהו פליג אטעם ה"ל. ומש"כ החו"י שהמחיר גם לבו בהוראה, היינו מפני שלא שמע מרביתו שהחירו, אבל לדין שכבר ינא בהיתר מפי כמה מגדולי אחרונים ונימוקם עמם, ודאי רשאיין לסמוך עליהם כפרט באיסור דרבנן.

ובן משמע הכרעת המהרש"ס בדעת תורה יו"ד סי' קכ"ג סע' ג' והמשמרת שלום כהמקילים. ועיין דעת"ת בשם שו"ת שנסו"ס בית לחם יהודה שראה אופרים יין ווינקשל [דוידבניס חמוצים] על פי ה"ל וחוו"י, אבל הוא ציאר דהעיקר כשנו"י, וכש"כ בזה שנשתנה גם המראה השם והטעם. והחמ"א בשע"י העתיק פסק ה"ל ותיקף אח"כ כתב דמלא באורח מישור דחולק עליו ושלשון כל הפוסקים משמע דשרי. לכן אפי' לדבריו דכנראה מחשיב זה לספיקא דדינא אפשר להקל בדרבנן אם אירע שגוי נגע בו.

בענין יין שנתנו בו סוכר

ו. **מיהו** מה שדן המהרש"ס שם להחיר גט אם נתנו מי נוקר ביין ונשתנה טעמו למחוק, לע"ד המה דברים מחודשים מאד. חדא כיון שאיכא יינות מתוקים אין להחשיב זה כשנוי מצרייתו, דמה שנעשה מחוק הוא רק ע"י שנפסק פעולת התסיסה מבעוד מועד. ומה דמה שנותנים מי נוקר ביין אינו אלא להפיג מריירותו של היין ויהא מוטעם יותר כי כן דרך רובא ו'אינשי כפרט בזה"ל שקשה להם לשמות יין הנקרא "יבש". ומדע עוד, דמי שרואה לקנות יין בחנות הרי תיכף יעינו לו גם יין מתוק מעט או הרבה. ולכן אינו דומה כלל ליין וורמוט אשר גם במקומות ששותים אותו הרבה אינו בכלל סתם

ככ"כ הרבה עד שנשתנה גם שמו. וכן משמע מתוה"ב הארוך (ב"ה ש"ג) דמיימי שם דברי הרמב"ן המצריך דוקא שליש דבש או פלפלין ביינומלין, וכתב עליו ח"ל ולולי שאמרה רבינו הייתי אומר שמוחר [בפחות] לפי שגם הוא נשתנה טעמו וריחו ושמו שאין קורין אותו סתם יין ע"כ. והא דכתב בת"ה הקצר שהוא מותר אפי' בפחות משליש כשנשתנה טעמו ולא הזכיר שנוי שמו, משום דהתם קאי איינומלין שיש לו שם מיוחד לעצמו. ולכן אין לדייק נמי מלשנו ה"ל בארוך "שאין קורין אותו סתם יין", דלא מייירי הרשנ"א אלא בקונדיטון ויינומלין ולהם יש שם מיוחד בפני"ע אבל בשם לוי למד לא מהני, אלא דברי ה"ל שם.

והנה מה יענה על מש"כ בתוה"ב שם ויין מצושל היינו טעמא משום שאין טעמו יין ואין שמו יין סתם. ועוד יותר מדויק כן בתשובתו ח"ד סי' קמ"ט שכתב ח"ל כל יין ששמו עליו גורו בו ויין שנמערב בו מעט דבש או שאר יין הוא ושמו עליו שהכל קורין אותו יין סתם. אבל המצושל נשתנה שמו והכל קורין אותו יין מצושל ע"כ. הרי להדיא דסגי בשם לוי להחיר שנוי טעם כמו ביין מצושל שהוא מאותו גדר.

ואשר פשיטא ליה לנ"ל דשמא קגרים ניחוי אן בדברי שאר הראשונים ז"ל, והנה תר"י בדף ל'. ד"ה מים זלולין ואפרסמון, כתבו "לפי שע"י טעם השמן של אפרסמון מתבטל טעם היין לגמרי וכו' אבל ע"י דבש אינו מתבטל כלל". והרמב"ן בחידושו שם בד"ה מצושל כתב ח"ל כל שלא נשתנה טעמו וריחו לגמרי בכלל יין הוא ואסור. ורק יין מצושל וחומץ דלא חשיבי נשתנו לגמרי בטעם וריח, בזה כתב רמב"ן דמ"מ אינם בכלל סתם יין. ולענין יינומלין כתב דלא משמע כלום מגמ' דילן אלא ש"ל דכיון שיש בו דבש ופלפלין הרבה ונשתנה טעמו לגמרי אפשר דלא גרע מיין מצושל ואינו מתנסך עכ"ל, ודבריו נחבארו בפיה"א ז' אות ה' דאף שמאד שנוי יינומלין עדיף, אבל אין לנו יסוד בגמ' על זה כי לא משום זה החירו המצושל. אלא דמסתבר דכיון שהמצושל ינא מכלל יין סתם ואינו מתנסך, אם כן ה"ה בשנוי גדול כזה בטעמו שיש לנו לומר דאינו מתנסך.

נמצא דודאי אין השם גורם עקרי אלא דכל שיש לו שנוי גדול כזה עד כדי שלא יקרא בשם יין סתם זה ודאי אינו מתנסך. וכיון שכן איך אפשר דדוקא אם כל השם נשתנה דוגמת קונדיטון שרינן ועמה שקורין אותו יין וורמוט אכתי באיסוריה קאי. דפשיטא שאינו כן, דהשם אינו אלא סימנא לשנוי מהותי ביין עד שאין קורין אותו יין סתם. וכבר הוכיח החת"ס בחידושו מגירסת הערוך (וכך הוא בפירוש הרא"ה דף ל'). "יין מלי" שהוא שם לוי ליי.

אך לו יהא דשיטת הרשנ"א היא כן דשנוי השם היא סיבת ההיתר, מ"מ פשוט שגם לדידה היינו שנשתנה השם מפני שנוי הטעם דלכן אין קורין אותו כבר סתם יין. וה"ה ביין וורמוט שלא נקרא כן כשם מואר על שם מקום היינור או מקור הענבים וכדומה אלא כשם עמם המתאר שנוי איכות יין זה מצרייתו, ולכן נקרא בכל מקום בעולם יין וורמוט.

דעת רבותינו בעלי שו"ע

ד. **ובאמת** השו"ע סע' ד' וגם הלבוש שם לא הזכירו זולת שנשתנה טעמו, ומה נראה דהבינו שאי"ל לשנוי השם

יין אלא ינטרך הקונה לפרט שרואה יין פלוני כיון שנשתנה לגמרי מצרייתו.

והלוי ראייתי מציאים בשם שו"ת עמק המלך סי' ע"ג שאין להחיר מגע גוי ביין שנמערב בו מעט נוקר ורק אם נחמו הרבה באופן שנשתנה טעם היין שרי. ואין הספר תח"י אבל כנראה הכוונה למה שנבאר דאם נחמו בו מעט בכדי שיהא מוטעם וערב לחיך אכתי הוא כלל סתם יין שמיכר בו טעם היין המקורי ורק אם נחמו בו כ"כ הרבה עד שגוף טעם היין משתנה כמו יין קונדיטון שנשתנה ע"י דבש או פלפלין, אזי שרי.

ואין לטעות ממש"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תתקס"ב שאין חילוק בין דבש תמרים או של תאנים ודבורים או דבש העשוי מן הקנים, והכוונה בזה לכושר. דכל דבריו שם אמורים כלפי מנהג מנרים שהביא הג"א בשם או"י שנהגו לסמוך על הוראת הגאונים דמעט שאור או דבש מניל את כל היין ממגע גוי. ולזה קאמר הרדב"ז דאכתי נהגו כן שם, אבל כבר כתב למעלה מזה שאין לסמוך עלה לדינא. וכן מבואר בשו"ת אבן עזר רי"ב סי' ק"ל דבש"י סי' ק"ל שנשאל באותו נידון, דהוא לפי מנהגם לסמוך אהוראת גאונים מערב. וגם בשו"ת המצי"ט ח"א סי' ר"ח באמצע השוואה דן בע' זה. וע' גם בשו"ת משוואה מאהבה ח"ג סי' שמ"ה ע"ד יין שיש בו מעט מרירות שזה לכו"ע אסור. ופשוט דה"ה צמעת סוכר שמניחים ביין. ומסביר היה נלע"ד דלא שייך להחשיב יין מחוק כנשתנה מצרייתו כל עוד אין מתיקותו עולה על מתיקות יין מגיתו שגם הוא יין לכל דבר.

בגדר שינוי טעם הנצרך להתיר היין

ז. וגדר הדבר להחשיבו כנשתנה לגמרי ע"י חוספת דבש או פלפלין וכדו', מלאכי כעת נח"י החת"ס הנדמ"ח על יו"ד סי' קכ"ג סק"ד דאם ע"י התערובת לא נרגש טעם היין רק מתחדש עי"י טעם שלישי, וא"א להבחין מה שבחוק התערובת זהו הנקרא

נשתנה עטמו שהותר משא"כ וורמוט הוא יין כמו שהיה רק קיבל טעם מר ע"ש. ואם כי רחוק לע"ד שיין שנמערב בו דבש לבד יקבל טעם אחר לגמרי ואטו א"א להבחין את מרכיביו מחוכו, וזה כנראה טעם החולקים על ה"ס. מ"מ עפ"י דרכו של החת"ס אמינא דכל שאינו רואה לחוספת הדבש או פלפלין אלא לחוספת טעם בכדי לשפרו ושיהא מוטעם יותר בודאי אין זה שנוי. אבל אם נותן כמות כזאת לשם הטעם העצמי של הדבש או פלפלין בחוק התערובת וכש"כ מפני רצונו לטעום הסך הכל של הטעמים בכה"ג ודאי נשתנה מצרייתו.

ובין האמור נלמד דאותן יינות הנקראים בשם "פנטוזה" אשר בעיקרן הם יין רגיל אלא שמוסיפים להם ניחוח ועוד חומרים לשם טעם לוואי של פירות אין זה שנוי המוסיף מכלל יינות שהגוי אוסרם במגעו.

ח. וראיתי בשלחן גבוה ס"ק י"א דסלט ירקות שיש בו חומץ של יין אינו נאסר במגע גוי. ונימוקו הוא דהחומץ נשתנה טעמו ע"י שמן ושאר חבליינין שמימיים בתוכו. והרי כבר פסק המחבר בסע' ד' דין שמערבין בו דבש ופלפלין אינו מתנסך ולא דוקא הנך אלא כל שנשתנה הטעם. מיהו כבר הביא בעצמו דבריו הם דלא כשלטה"ג והוצא בכה"ג בהגב"י אות ל"א. אלא שחשב דאינו אלא חומרא לדידהו ובאמת פשוט שהוא מדינא דכל כה"ג לא חשיב שנוי טעם. לא מציעה לשיטת החת"ס שמנריך שיחדש טעם שלישי ע"י תערובת החבליינים ולא יורגש כלל טעם המרכיבים המקוריים, אך אף למה שצידדתי להחיר אף כשיש להבחין את מרכיביו, מ"מ לא שייך להחשיבו כנשתנה טעמו אלא כשנתן כמות כזאת לשם הרגשת הטעם העצמי של החבליינים דבזה מראה שאין רצונו בטעם יין אלא בטעם המחודש אבל השמן אינו בא לגרע טעם החומץ ואילו שאר החבליינים רק משפרים טעמו וחוזקו ולכל היותר נותנים בו טעם לוואי ולא שייך כלל להחשיבו כנשתנה טעמו.

מילואים לפיה"א י"ב

בענין מכירת יין לגוי לפסח

מפני שרק ביין שברשות הגוי כגון אלונתית וחומץ שנעשה בהכשר ונמכר לגוי נשאר בו איסור שחיה. אבל ביין דידן שנגע בו גוי אין בזה אלא משום חשש ניסוך וכיון שהמבואל אינו מתנסך שרי אף לשותתו. ולפ"ז היה צדין לכאורה דכל שרשות הגוי חלה על היין מו יאה אסור בשחיה.

לדינא קי"ל דכל שלא היה בו חשש ניסוך, אף משום חתנות אין בו ב' בדיהו רש"י וראב"ן יחידאי ינהו. והטעם לכך נבאר בפתיחה ובפיה"א ז' אות ט' דרובא דהראשונים ס"ל דאף שגזירת יינם היתה מטעם חתנות מ"מ חלוהו בגדרים של ניסוך אף לקולא. וגם בענין אלונתית תמהו הראב"י ואו"י והב"י על רש"י והבא"מ בריש פיה"א י"ב דכיון דלא מינסך אף בשחיה יהא שרי. ואפי' להרשב"א ומאירי דס"ל דגזירה ראשונה היתה בשחיה משום חתנות והמאותרת בהנאה מחשש ניסוך, נמי מבואר בדבריהם דהיינות שאין מתנסכין כחומץ והמבואל אף בשחיה מותרין, ע' בפתיחה אות ו'.

לכמה פוסקים יין ישראל נאסר בזה שנקנה ע"י גוי

א. ראיתי בחוברת זיכורי יוסף [ירושלים תשנ"ו], וגם שמעתי מפי העורך שהגר"צ אבא שאול זצ"ל אמר לו שאין לכלול יינות במכירה לגוי דיתחשב סתם יינם ורק בזה סגור בחומם אפשר להקל דיעבד. והנה אף כי אין משיבין את הארי וכו', מ"מ כיון שנחבר לי שאין המנהג בדבריו, ובטופסי מכירה שתקנו גדולי הוראה אחרים מוכר להדיא כל סוגי היינות, לכן איני אלא כמנמק מנהגן של ישראל קדושים.

דהן אמת שהארכתי בשיטת רש"י בכלן אות ד' ובפיה"א ז' אות ה' ובפתיחה אות ו' דס"ל דאיסור שחיה נגזר בסתם יינם משום חתנות, ונהי שנאסר עוד בהנאה הוא מחשש שמא ניסך. ולכן אף בגוונא שליכא חשש ניסוך ושריא בהנאה אכתי אסור בשחיה כגון חומץ שהחמץ אכל ישראל ומכרו לגוי. ורק ביין מבואל למד רש"י מהא דשמואל ואבלט בדף ל'. דשרי אף בשחיה.